

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กองโครงการเศรษฐกิจ, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

การวางแผนพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๒๔

ภาค ๑ แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรม. กรุงเทพมหานคร : ๒๕๒๐.

* คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, สำนักงาน. การส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. ๒๕๒๒.

กรุงเทพมหานคร : โรเนียว, ๒๕๒๒.

แซมเบอร์เลน, จอห์น. นักวิสาหกิจอเมริกัน ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจสหรัฐอเมริกา

แปลโดย โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ และ สุภัทรา นิลวัชระ. กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์แพรวพิตยา, ๒๕๒๐.

* มิ่งสรณ์ สันติกาญจน์. "ปัญหาในการกำหนดแนวนโยบายการควบคุมการซื้อเทคโนโลยี

จากต่างประเทศ" การลงทุนต่างประเทศและการถ่ายทอดเทคโนโลยี

(เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการครั้งที่ ๓ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓)

: ๑ - ๑๗.

ทวีทอง พงษ์วิวัฒน์. บริษัทฯข้ามชาติกับทุนนิยมผูกขาด. กรุงเทพมหานคร :

โรเนียว, ม.ป.ป.

* รังสรรค์ ชนะพรพันธ์. "เศรษฐกิจไทยปี ๒๕๒๒ : วิฤทธิการณ์แห่งโครงสร้างและ

วิฤทธิการณ์แห่งเส้นทางการพัฒนาเศรษฐกิจ" วิฤทธิการณ์เศรษฐกิจไทย ๒๕๒๒

(กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓) : ๑ - ๑๖๒.

* วิทยากร เชียงกุล ลูอี ประศาสน์เศรษฐ และ สุขาย ดรีรัตน์, บริษัทลงทุนข้ามชาติ

ช่วยเหลือหรือช่วยเก้อ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สนามหลวง, ๒๕๒๒.

เศรษฐสยาม. จากท้องถิ่นถึงหอคอยงาช้าง กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิบูลิคเพรส จำกัด,

๒๕๒๒.

สุกัญญา นิธิจักร. อุตสาหกรรมสิ่งทอ กรุงเทพมหานคร : คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ธันวาคม ๒๕๒๑.

สุทิน ดิศโรจน์. หัวหน้าฝ่ายควบคุมธุรกิจ กองทะเบียนธุรกิจ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ สัมภาษณ์, ๗ มกราคม ๒๕๒๓.

* สุพจน์ จุณอนันตธรรม. "ดุลชำระเงินระหว่างประเทศของไทยในทศวรรษ ๑๙๗๐"
วิกฤติการณ์เศรษฐกิจไทย ๒๕๒๒ (กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓) : ๑ - ๒๐.

* สุธี ประศาสน์เศรษฐ. "กำเนิดและลักษณะพิเศษของนายทุนอุตสาหกรรมไทย"
เศรษฐกิจไทย โครงสร้างกับการเปลี่ยนแปลง กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายวิชาการ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑ : ๑๖๙-๒๐๒.

สว่างจิต อัดถากร, หัวหน้าหน่วยดูแลการชำระเงิน ฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย สัมภาษณ์, มกราคม ๒๕๒๓.

* หน่วยวิจัยเศรษฐกิจระหว่างประเทศ, ธนาคารแห่งประเทศไทย. โครงสร้างการส่งออก กรุงเทพมหานคร : โรเนียว : ๒๕๒๒.

หอการค้าไทย, สภา. ญี่ปุ่นกำลังทำอะไรในประเทศโพ้นทะเล. กรุงเทพ : โรเนียว, ๒๕๑๗.

* อุดม เกิดพิบูลย์. การลงทุนต่างประเทศในไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เกษตร, ๒๕๑๗.

"มิตชุยกับการเมืองและเศรษฐกิจของญี่ปุ่น" วารสารเศรษฐกิจ ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๘๐
(๑๖ กรกฎาคม ๒๕๒๒) : ๒๔ - ๓๐.

_____ . วารสารเศรษฐกิจ ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๘๒ (๓๐ กรกฎาคม ๒๕๒๒)
: ๒๔ - ๓๑.

_____ . วารสารเศรษฐกิจ ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๘๓ (๗ สิงหาคม ๒๕๒๒)
: ๒๒ - ๓๔.

ภาษาอังกฤษ

- Biersteker, Thomas J. Distortion or Development Contending Perspectives on the Multinational Corporations
Massachusetts: MIT Press., 1978.
- Evans, Peter B. "Direct Investment and Industrial Concentration."
Journal of Development Studies Vol.13 No.4 (July 1979)
: 373 - 386.
- Hideki, Koshihara. Personal Practices of Japanese Companies in Thailand. Bangkok: ECOCEM, 1975.
- . Management of Japanese Companies in Thailand. Kobe :
Kobe Economics, 1977.
- Hutanegara, Paul, Sepulveda, C. The Pharmaceutical Industry in Asean Countries. Bangkok : GNAPDI, 1979.
- Hynes, Stephen H. The International Operations of National Firms : A Study of Direct Foreign Investment. Massachusetts:
the MIT Press, 1976.
- Killick, Tony. "The Benefits of Foreign Direct Investment and its Alternatives : An Empirical Exploration." Journal of Development Studies Vol.9 no.2 (January 1973): 301-314.
- Konio Koshihara. "General Trading Companies in Thailand"
Current Development in Thai-Japanese Economic Relations: Trade and Investment. Edited by Medhi Krongkaew, Bangkok:
Thammasat University Press, 1978.

Lall, Sanjaya and Streeten, Paul A. Foreign Investment, Transnational and Developing Countries. New York: The Macmillan Press., 1976.

Long, Frank. "Foreign Direct Investment in An Under developed European Economy - The Republic of Ireland." World Development, Vol. 4 No. 1 (1976) : 59 - 84.

Mingsarn Santikan. Issues and Guidelines in Controlled Technology Transactions. Chiangmai : Faculty of Social Sciences, Chiangmai University, 1979.

Nakauchi, T. Japanese Investment and Financing Through Banking Institution in Thailand. Bangkok, ECOEN, Report No. 18, 1975.

Pansiam Communications. Million Baht Business Informations Thailand '78-80' Bangkok : Pansiam Communication, 1980.

Reuber, Grant L. with Crookel, H. Emerson, M. and Gallais - Hamonno, G. Private Foreign Investment in Development. Suffolk : The Oxford University Press, 1973.

Somsak Tambunlertchai. Foreign Direct Investment in Thailand's Manufacturing Industries, Ph.D. Dissertation, Duke University, 1975.

Stoneman, Colin, "Foreign Capital and The Prospective of Zimbabwe" World Development, Vol. 4 No. 1 (1976) : 25 - 58.

Supote Chunanunthum. Trade and Balance of Payments of Thailand. Bangkok: Faculty of Economics, Thammasat University, 1979.

Tugendhat, Christopher, The Multinationals. Middlesex: Penguin Book, 1971.

United Nations, Multinational Corporations in World Development, New York: United Nations Publication, 1973.

United Nations, Transnational Corporations in World Development : A Re: Examination, New York : United Nations Publication, 1978.

Vaupel, J.W. and Ceuhan, J.P., The Making of Multinational Enterprises. Boston: Harvard Business School, 1969.

Vaitsos, Constanline, V. Intercountry Income Distribution an Transnational Enterprises. London: Oxford University Press, 1974.

Widyons, Benny, Chief, Joint CTC/ESCAP, Interview February 1980.

ภาคผนวก

ภาคผนวก

ปัญหาการจัดประเภทบริษัท

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการลงทุนต่างประเทศในระดับจุลภาค ผู้วิจัยมักจะพบปัญหาการจัดแยกประเภทของบริษัท ว่าบริษัทประเภทใดจะเป็นบริษัทต่างประเทศ ซึ่งจะเกิดขึ้นเฉพาะกับบริษัทร่วมทุนเท่านั้น เกณฑ์ที่ใช้ตัดสินใจส่วนใหญ่ใช้สัดส่วนของการถือหุ้น ซึ่งก็มีปัญหาตามมาอีกว่า สัดส่วนของหุ้นเท่าใดจึงจะถือว่าเป็นบริษัทต่างประเทศ การกำหนดสัดส่วนของหุ้นจะมีความสำคัญมากโดยเฉพาะในการศึกษาแบบเปรียบเทียบพฤติกรรม

ตัวอย่างของการจัดแบ่งประเภทของบริษัทร่วมทุนว่าเป็นบริษัทต่างชาติ หรือบริษัทไทย ได้แก่งานของ ดร.สมศักดิ์ เต็มบุญเลิศชัย^๑ ที่แบ่งบริษัทที่มีหุ้นต่างประเทศ ตั้งแต่ร้อยละ ๓๐ ขึ้นไปเป็นหุ้นต่างประเทศ แต่งานของ Hideki Yoshihara ในการศึกษาถึงบทบาทของบริษัทญี่ปุ่น ตัวอย่างที่ศึกษาใช้กิจการทุกบริษัทที่มีหุ้นญี่ปุ่นร่วมอยู่^๒ หรืองานของ ดร.อุดม เกิดพิบูลย์ ที่ไม่จำกัดปริมาณเงินลงทุนว่าจะต้องเป็นหุ้นต่างประเทศเท่าใด^๓

^๑Somsak Tambunlertchai, Foreign Direct Investment in Thailand's Manufacturing Industries, p. 151.

^๒Hideki Yoshihara, Personnel Practices of Japanese Companies in Thailand, (ECOEN, December 1975), pp. 9-16.

_____, Personnel Management of Japanese Companies in Thailand : A Field Report (Kobe Economic and Business Review), pp. 1 - 17.

^๓อุดม เกิดพิบูลย์, การลงทุนต่างประเทศในไทย, หน้า ๑๒๖ - ๑๔๘.

อย่างไรก็ตามการใช้สัดส่วนของทุนจดทะเบียนอาจจะไม่ใช้เกณฑ์ที่คิ๊ง เพราะ กระบวนการควบคุมบริษัท อาจจะไม่แบ่งในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การควบคุมการผลิตและการเงิน ซึ่งโดยเฉพาะบริษัทข้ามชาติ การควบคุมด้านการผลิต และการเงินเท่ากับเป็นการควบคุมบริษัททั้งหมด^๑ ผู้ที่ให้ความคิดเห็นไม่สนับสนุนให้ใช้เกณฑ์สัดส่วนของผู้ถือหุ้นอีก ๒ ท่านคือ Sanjaya Lall และ Paul Streeten ซึ่งแสดงว่า อำนาจการควบคุมบริษัทอาจจะเป็นไปได้ แม้ชาวต่างประเทศจะถือหุ้นเพียงร้อยละ ๑๐ ของหุ้นทั้งหมดก็ตาม^๒ สำหรับในประเทศไทยถึงแม้การก่อตั้งกิจการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนส่วนใหญ่ กฎหมายจะบังคับให้บริษัทร่วมทุนจะต้องมีคนไทยเป็นหุ้นใหญ่ก็ตาม^๓ และมีการตรวจสอบการดำเนินการของบริษัท โดยใช้กฎหมายบังคับให้ส่งงบดุลและงบกำไรขาดทุน ต่อกรมทะเบียนการค้าทุกปี แต่สำหรับบริษัทร่วมทุนบางสัญชาติ เช่น สหรัฐอเมริกา กิจการของบริษัทอเมริกัน จะอยู่ภายใต้สนธิสัญญาไทยอเมริกัน ๒๕๑๑ ซึ่งบังคับในประเทศไทยปฏิบัติต่อคนของประเทศคู่ภาคีอย่างเท่าเทียมเสมอประชาชนของตน การควบคุมบริษัทอเมริกันจึงทำได้ลำบาก และอำนาจของผู้ถือหุ้นอเมริกัน จึงมีมากกว่าที่ผู้ถือหุ้นสัญชาติอื่น ๆ มีหุ้นในบริษัทอื่น ๆ^๔

^๑ ข้อสังเกตของ Dr. Benny Widjono, Chief, Joint CTC/ESCAP.

^๒ Lall Sanjaya and Streeten Paul, Foreign Investment Transnational and Developing Countries, p. 5.

^๓ ธรรมนูญ อัคร เสรตี และคณะ, การวางแผนพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๒๔ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, มกราคม ๒๕๒๐) ภาค ๒ อุตสาหกรรมเฉพาะประเภท

^๔ สัมภาษณ์ คุณสุทิน ติศโรจน์, หัวหน้าฝ่ายควบคุมธุรกิจ กองทะเบียนธุรกิจ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, ธันวาคม ๒๕๒๒.

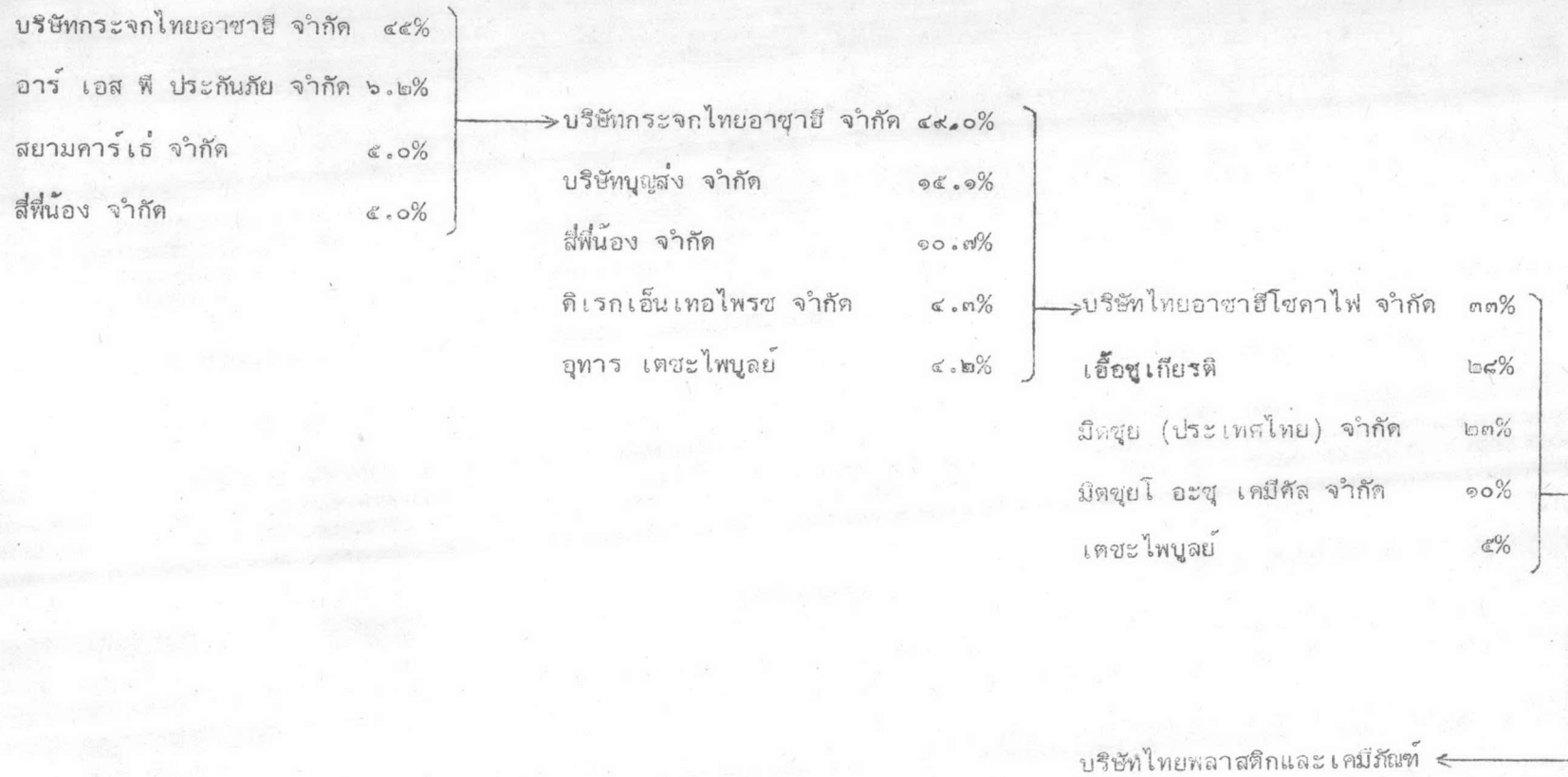
สำหรับการวิจัยในเล่มนี้ปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับการคัดเลือกประเภทของบริษัทที่เกิดขึ้นเช่นเดียวกัน กล่าวคือ มีบริษัทร่วมทุนบางบริษัทที่คาบเกี่ยวอยู่ระหว่างบริษัทที่ควบคุมโดยคนในประเทศ (locally controlled) หรือเป็นบริษัทที่ควบคุมโดยชาวต่างชาติ (foreign controlled) แม้ว่าจะได้ตั้งเกณฑ์กำหนดจำนวนหุ้นจดทะเบียนไว้บ้างแล้วก็ตาม ตัวอย่างเช่น บริษัทไทยพลาสติกและเคมีภัณฑ์ ผู้ถือหุ้นใหญ่คือ บริษัทไทยอาซาฮิโซดาไฟ จำกัด ซึ่งถือหุ้นอยู่ร้อยละ ๓๓ ขณะที่กลุ่มเชื้อชูเกียรติ และตระกูลเตชะไพฑูริย์ถือหุ้นรวมกันร้อยละ ๓๓ ส่วนที่เหลือเป็นของบริษัทมิตซุบิ (ประเทศไทย) ร้อยละ ๒๓ และมิทซุบิโคอาซูเคมีคัลร้อยละ ๑๐ ถ้าพิจารณาตามผู้ถือหุ้นใหญ่ จะเห็นว่าบริษัทน่าจะเป็น locally controlled หรือ joint controlled เนื่องจากหุ้นต่างประเทศแต่ละรายไม่ถึงร้อยละ ๔๐ แต่เมื่อพิจารณาถึงบริษัทไทยอาซาฮิโซดาไฟ ผู้ถือหุ้นใหญ่ในบริษัทนี้ คือบริษัทกระจกอาซาฮิ ซึ่งมีหุ้นอยู่ร้อยละ ๔๙ ดังนั้น บริษัทไทยพลาสติกและเคมีภัณฑ์ก็น่าจะเป็นบริษัทต่างชาติ (ดูแผนภาพประกอบ)

อีกตัวอย่างหนึ่ง คือ บริษัทเฟคเตอร์ประเทศไทย จำกัด ตามที่ข้อมูลของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ทุนจดทะเบียน ๒๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท เป็นหุ้นไทย ๑๑,๒๐๐,๐๐๐ บาท นอกนั้นเป็นหุ้นของอังกฤษ และฟิลิปปินส์ ประเทศละ ๔,๔๐๐,๐๐๐ บาท ซึ่งน่าจะจัดให้บริษัทเป็น locally controlled แต่เมื่อพิจารณาจากชื่อผู้ถือหุ้นพบว่า ผู้ถือหุ้นใหญ่ของเฟคเตอร์คือ

๑. ชัยโรจน์ มหาดำรงคกุล	๒๒.๘%
๒. จาติน แมธเฮอส์สัน จำกัด	๑๙.๕%
๓. ทีโอเอส เกรส แอน คอมปานี ฟาร์อีส จำกัด	๑๙.๕%
๔. จาตินชิปปิง (ประเทศไทย) จำกัด	๑๙.๑%

ถ้าถือว่าบริษัทกลุ่มต่างชาติที่ถือหุ้นเป็นพวกเดียวกัน หุ้นต่างประเทศจะมีถึง ๕๘.๑% ทำให้ต้องจัดให้บริษัทเฟคเตอร์ เป็นบริษัทต่างชาติในการวิเคราะห์

แผนภาพ การถือหุ้นของบริษัทไทยพลาสติกและเคมีภัณฑ์และบริษัทในเครืออาซาฮี

บริษัทญี่ปุ่นมักจะสร้างปัญหาในการจัดประเภทของบริษัทที่สุด เนื่องจากสัดส่วนของการถือหุ้นอยู่ระหว่าง ๒๐ - ๖๐% ถือหุ้นโดยคนหรือบริษัทหลาย ๆ แห่ง แต่บริษัทเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกันอย่างแน่นแฟ้น ขณะที่บริษัทคนไทยบางบริษัทมีหุ้นคนไทยมากกว่า แต่การจัดกระจายออกจนไม่อาจจะรวมตัวกันต่อรองกับผู้ถือหุ้นญี่ปุ่นได้

คนไทยที่ได้เข้าร่วมกับชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่หวังพึ่งพาเทคโนโลยี จากต่างประเทศเป็นสิ่งสำคัญ (ข้อสรุปนี้ค่อนข้างจะสอดคล้องกันในงานวิจัยหลายฉบับ เช่น ของ ดร.สุธี ประศาสน์เศรษฐ์ คุณกรณี กาญจนพิงกะ ฯ) โดยเฉพาะบริษัทที่มีขนาดใหญ่ทำให้เห็นว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทยมีลักษณะการพึ่งพา (dependent development) อย่างมาก การร่วมทุนกันคนต่างชาติทำให้นายทุนไทยมีลักษณะเป็นนายทุนนายหน้าทางอุตสาหกรรม (industrial comprador) และถึงแม้รัฐบาลจะได้กำหนดให้การร่วมทุนกับต่างชาติ จะต้องถือหุ้นไทย เกินกว่ากึ่งหนึ่ง แต่ก็ไม่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะนายทุนต่างชาติจะสร้างอำนาจครอบงำด้วยวิธีการต่าง ๆ คือ

๑. การถือหุ้นในนามนายทุนต่างชาติ หรือการเป็นหุ้นเชิดนั้นเอง ซึ่งนายทุนต่างชาติ โดยเฉพาะชาวญี่ปุ่นอาจจ่ายเงินลับจำนวนมากให้แก่บุคคลที่มีชื่อพอที่จะนำมาขายได้ บุคคลเหล่านี้ย่อมเป็นผู้มีอิทธิพลในวงการต่าง ๆ หรืออาจจะให้เงินกู้แก่หุ้นส่วนแล้วจ่ายเงินปันผล หรือการร่วมหุ้นของฝ่ายไทยอาจจะอยู่ในรูปแบบอาคารหรือที่ดินมาร่วมด้วย แต่อำนาจในการบริหารอยู่ในมือของต่างชาติ

๒. การตั้งบริษัทร่วมทุนนั้น ทั้งสองฝ่ายตกลงที่จะจดทะเบียนทุนไว้ต่ำมาก ในแง่นี้ผู้ร่วมทุนฝ่ายไทยก็สามารถเป็นผู้ถือหุ้นฝ่ายข้างมาก และในการดำเนินงานของบริษัทฯ จะเป็นหนี้อย่างมาก การซื้อเครื่องจักร อุปกรณ์ วัสดุคิบ และแม้แต่ค่าใช้จ่ายสอยในการดำเนินการก็เป็นเงินกู้จากบริษัทต่างชาติ อัตราส่วนของหนี้สินต่อทุนจดทะเบียนจะสูงมาก เนื่องจากการได้รับการค้าประกันจากบริษัทแม่ ทำให้บริษัทแม่ได้รับดอกเบี้ยจากบริษัทร่วมทุนอีกทอดหนึ่ง แทนที่จะถือว่าเป็นเงินร่วมกันลงทุน และไม่ต้องคิดดอกเบี้ย

๓. นายทุนไทยมักจะตกลงทำสัญญาเบื้องต้นกับนายทุนต่างชาติ ซึ่งสัญญานี้จะแบ่งหน้าที่รับผิดชอบระหว่างฝ่ายไทย และฝ่ายต่างชาติ โดยฝ่ายหลังควบคุมดูแลการดำเนินงานของโรงงาน ขณะที่คนไทย เป็นเพียงแต่รับผิดชอบด้านแรงงาน-สัมพันธ และการขายผลผลิตทั้งในและต่างประเทศจะกระทำผ่าน **trading company**^๑

บริษัทการค้าหรือ Trading Company มีบทบาทสำคัญมากในกิจการผลิตหลายสาขา โดยเฉพาะบริษัทญี่ปุ่น ผู้ลงทุนชาวต่างประเทศมักจะอาศัยบริษัทการค้าในการหาผู้ลงทุนไทย ต่อรองกับรัฐบาล หาดตลาด และในบางกรณีการจัดการในบริษัทการผลิตจะดำเนินการโดยบริษัทการค้า บริษัทการค้าจะมีความเชี่ยวชาญในการนำสินค้าออกจำหน่ายต่างประเทศ ซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนในอุตสาหกรรมสิ่งทอ การส่งผลผลิตออกต่างประเทศทั้งหมดกระทำผ่านบริษัทการค้า นอกจากนี้ในด้าน การนำเข้าบริษัทการค้ามักจะเป็นตัวแทนของผู้ผลิตในต่างประเทศในการนำวัตถุดิบหรือสินค้าสำเร็จรูปเข้ามาจำหน่ายผู้ผลิตในประเทศจำเป็นต้องพึ่งพาบริษัทการค้า โดยเฉพาะ เมื่อวัตถุดิบนั้นไม่อาจจะหาซื้อได้จากที่อื่น ๆ^๒

^๑ สุธี ประศาสน์ เศรษฐ. "กำเนิดและลักษณะพิเศษของนายทุนอุตสาหกรรมไทย" ใน เศรษฐกิจไทย : โครงสร้างกับการเปลี่ยนแปลง, (คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๒๑), หน้า ๑๕๒ - ๑๕๔.

^๒ Kunio Yoshihara. "General Trading Companies in Thailand" in Current Development in Thai-Japanese Economic Relations : Trade and Investment (Thammasat University Press, 1980), pp. 259-263.

จะเห็นได้ว่าจำนวนหุ้นไม่ใช่หลักเกณฑ์ที่สำคัญ และคือพอที่จะแสดงถึงการควบคุมของต่างชาติ เนื่องจากอิทธิพลของนักลงทุนต่างประเทศ อาจจะเข้ามาในรูปแบบต่าง ๆ แทนที่จะมาในรูปแบบของอัตรถือหุ้นใหญ่ในบริษัท ในกรณีที่ต้องการศึกษาถึงการควบคุมบริษัทอย่างจริงจัง บัญชีต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาข้างต้นจะต้องถูกนำมาพิจารณาประกอบอย่างใกล้ชิด

ประวัติผู้เขียน

นางสาวสมพร กิตติโสภาคย์ เกิดวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๔๙๖ ที่กรุงเทพฯ
สำเร็จปริญญาเศรษฐศาสตรบัณฑิต จากวิทยาลัยการค้า ปี ๒๕๑๗ ปัจจุบันเป็นอาจารย์-
ประจำ คณะวิชาเศรษฐศาสตร์ วิทยาลัยการค้า

